

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет обліку та фінансів
Кафедра фінансів і кредиту

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

Демчук Лілія Сергіївна

УДК: 658.15

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ
МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ**

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Демчук Л. С.

Керівник роботи
Шубенко І. А.,
к. е. н., доцент

Житомир – 2019

АНОТАЦІЯ

Демчук Лілія Сергіївна. Фінансове планування у діяльності підприємств малого і середнього бізнесу. Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – Житомирський національний агроекологічний університет, 2019.

В кваліфікаційній роботі викладені теоретико-методологічні аспекти здійснення фінансового планування у діяльності підприємств малого та середнього бізнесу. Теоретично обґрунтована необхідність розвитку фінансового планування у діяльності підприємств малого та середнього бізнесу.

Досліджено стан розвитку підприємств малого та середнього бізнесу в Україні. Виділено проблеми формування системи фінансового планування у діяльності підприємств малого та середнього бізнесу, які пов'язані з низьким рівнем знань у сфері фінансового планування керівників підприємств та відсутністю методології саме для таких підприємств.

Проведеним дослідженням встановлено, що у ТОВ «Аврора-авто» не здійснюється фінансове планування через відсутність розробленої методики та форми фінансового плану для підприємств малого та середнього бізнесу. Тому ми пропонуємо для підприємства, яке досліджується впровадити у фінансову діяльність окремі елементи фінансового планування - розрахунок точки беззбитковості, адже невеликі за розміром підприємства, іноді, і не потребують всіх елементів фінансового плану.

Ключові слова: фінансове планування, фінансовий план, методи фінансового планування, підприємства малого та середнього бізнесу.

SUMMARY

Demchuk Liliia Sergiivna. Financial planning in the activities of small and medium-sized enterprises. Manuscript.

Qualification work for the master's degree in specialty 072 «Finance, Banking and Insurance». - Zhytomyr National Agro-Ecological University, 2019.

Qualification works theoretical and methodological aspects of financial planning, and the role of it in the activity of small and medium enterprises.

The need to develop financial planning in the activities of small and medium-sized enterprises has been theoretically proven. The state of development of small and medium-sized enterprises in Ukraine has been investigated. The problems of formation of a quality system of financial planning in the activity of small and medium-sized enterprises are being highlighted. Such problems are related to managers having lack of knowledge in the field of financial planning and the absence of methodology for such enterprises.

According to the conducted research it has been established that in “Aurora-auto” LLC there is no financial planning due absence of appropriate methodology and form of financial planning for small and medium-sized enterprises. That is why our suggestion for this enterprise is to implement certain elements of financial planning into their overall financial activity, such as the calculation of break-even point, because smaller enterprises, sometimes, do not require all of the elements in their financial plan.

Keywords: financial planning, financial plan, methods of financial planning, small and medium business

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ.....	8
1.1. Сутність фінансового планування на підприємстві	8
1.2. Завдання, принципи та методи фінансового планування.....	10
Висновки до розділу 1.....	13
РОЗДІЛ 2. СТАН І АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	14
2.1. Стан та аналіз організації фінансового планування в діяльності підприємств малого та середнього бізнесу	14
2.2. Аналіз діяльності, фінансових результатів і організація фінансового планування в ТОВ «Аврора-Авто».....	16
Висновки до розділу 2... ..	21
РОЗДІЛ 3. ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ У ФІНАНСОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ	22
Зарубіжний досвід організації системи фінансового планування	22
Впровадження розрахунку точки безбитковості та його використання у діяльності ТОВ «Аврора-Авто».....	24
Висновки до розділу 3.....	27
ВИСНОВКИ.....	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ... ..	31
ДОДАТКИ.....	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження та аналіз останніх досліджень.

Сектор малого та середнього підприємництва є невід'ємною частиною соціально-економічної системи країни, оскільки забезпечує відносну стабільність ринкових відносин, завдяки своїй гнучкості демонструє оперативне реагування на постійно мінливі умови зовнішнього середовища. Малий та середній бізнес відіграє важливу роль у створенні ВВП країни, здійснюючи діяльність на власний ризик, вони піддаються впливу великій кількості ризиків. Запобігти цьому має фінансове планування, яке надає змогу чітко спланувати власні, позичені та залучені ресурси. Тому важливим є впровадження та розвиток фінансового планування на підприємствах малого та середнього бізнесу для подальшого позитивного існування.

Вагомі напрацювання з цих питань нині здійснили такі вчені та фахівці у сфері фінансового планування: Благун І.Г., Сорока Р.С., Єлейко І.В., Телишевська Л.І., Андрущенко Н.П., Білоусова О.С., Степура В.В., Хромушина Н.А., Нелеп В.М., Тарасюк Г.М., Шваб Л.І. та інші. Вони вивчають різноманітні аспекти фінансового планування, зокрема, сутність, методи, види фінансових планів. Широко в економічній літературі представлено зарубіжний досвід фінансового планування. Поза увагою вчених-економістів залишаються питання галузевого фінансового планування з розбивкою за величиною суб'єктів господарської діяльності.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є теоретико-методологічне обґрунтування проблем організації фінансового планування у діяльності підприємств малого та середнього бізнесу.

Відповідно до поставленої мети в роботі вирішуються такі *завдання дослідження*: розкрити теоретико-практичні засади здійснення фінансового планування; проаналізувати основні показники розвитку підприємств малого та середнього бізнесу в Україні.

Запропонувати впровадити у фінансову діяльність ТОВ «Аврора-авто» розрахунок точки беззбитковості, яка надасть змогу побачити рівень економічної безпеки підприємства.

Об'єкт та предмет дослідження. *Об'єктом дослідження* виступає фінансова діяльність підприємств малого та середнього бізнесу, *предметом дослідження* є сукупність теоретико-практичних аспектів здійснення фінансового планування.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених у роботі завдань були використані різноманітні загальнонаукові і спеціальні методи дослідження. Робота ґрунтується на системному підході, що дало можливість розглянути теоретичні та практичні засади здійснення фінансового планування у діяльності підприємств малого та середнього бізнесу в Україні комплексно і всебічно. *Абстрактно-логічний метод* використовується для теоретичних узагальнень, визначення основних категорій та понять, формування висновків досліджень. *Методи аналізу та синтезу* використовуються для визначення показників фінансових результатів ТОВ «Аврора -авто». *Порівняльний аналіз* надав змогу дослідити зарубіжний досвід у формуванні системи фінансового планування у діяльності підприємств. *Розрахунково-конструктивний метод* дозволив визначити точку беззбитковості для ТОВ «Аврора-авто».

Елементи наукової новизни одержаних результатів. У процесі дослідження отримано результати, які надали змогу побачити, що підприємства малого та середнього бізнесу не завжди потребують впровадження повномасштабного фінансового планування, але окремі елементи фінансового планування бажають використовувати.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості впровадження у господарську практику ТОВ «Аврора-авто» розрахунок точки беззбитковості як елементу фінансового планування.

Перелік публікацій автора за темою дослідження. Основні положення кваліфікаційної роботи були викладені в доповідях автора на тему:

1. «Планування ведення власного бізнесу: Фінансовий аспект» оприлюдненій на студентській науково-практичній конференції «Фінансове забезпечення економіки» (24 травня 2018 р., ЖНАЕУ).

2. «Фінансове планування у діяльності підприємств малого та середнього бізнесу» оприлюдненій на Всеукраїнській науково-практичній on-line конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченої Дню науки. (15-17 травня 2019 року, ЖДТУ).

3. «Вдосконалення фінансового планування у діяльності підприємств малого та середнього бізнесу» оприлюдненій на конференції першого туру всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт на факультетах обліку та фінансів і економіки та менеджменту (20 листопада 2019 р. м. Житомир, Житомирський національний агроекологічний університет).

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Основний текст роботи викладений на 27 сторінках комп'ютерного тексту. Ілюстративний матеріал представлено у вигляді 8 таблиць та 3 рисунків. Структура роботи включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел (41 найменування).

ВИСНОВКИ

1. Доведено, що фінансове планування – це процес розробки і затвердження фінансових планів, що полягає у визначенні фінансових цілей та забезпечують оптимізацію управління фінансовими ресурсами в подальшій перспективі.

2. Встановлено, що завдання фінансового планування полягає у визначенні реальних джерел та обсягів доходів підприємства, визначення напрямів вкладення капіталу та оцінка ефективності його використання, забезпечення фінансовими ресурсами виробничої, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства.

3. Визначено, що фінансове планування ґрунтується на таких принципах: принцип платоспроможності, рентабельності, збалансованості ризиків, принцип фінансового співвідношення термінів використання і отримання фінансових коштів та принцип комплексності.

4. Основними методами фінансового планування є нормативний, балансовий, розрахунково-аналітичний, метод економіко-математичного планування та метод оптимізації планових розрахунків. Найчастіше в господарській практиці використовуються балансовий та нормативний методи.

5. Визначено, що малі та середні підприємства досить рідко використовують фінансове планування у своїй господарській діяльності. За нашими даними, з десяти опитуваних підприємств ніхто не використовував фінансове планування. Це пов'язане з відсутністю як галузевих форм фінансових планів так і з тим, що відсутні форми та методологія для підприємств малого та середнього бізнесу.

6. Досліджено, що ТОВ «Аврора-Авто» - це підприємство, яке займається наданням транспортних послуг з перевезення вантажів. Підприємство спеціалізується на міжнародних перевезеннях. Організаційна форма діяльності ТОВ «Аврора-авто» - товариство з обмеженою відповідальністю, основною метою якого є одержання прибутку. Фінансове планування на даному підприємстві не запроваджене. За 2018 рік ТОВ

«Аврора-Авто» наростило обсяги наданих послуг. Найбільшу частку в майні даного підприємства займають оборотні активи – 3894,9 тис. грн. Серед джерел формування ресурсів підприємства найбільшу частку у 2018 р. займав власний капітал – 914,6 тис. грн. Провівши аналіз фінансових результатів діяльності ТОВ «Аврора-Авто» визначено, що підприємство функціонує як підприємство середнього бізнесу, є рентабельним, покриває всі витрати, здійснює діяльність прибутково. У 2018 році чистий фінансовий результат зріс до 1670,6, порівняно із 2016 роком, пояснюється це тим, що у 2016 році підприємство лише розпочало свою діяльність.

7. Встановлено, що зарубіжні країни мають як переваги, так і недоліки у сфері фінансового планування, але, тим не менш, ми вважаємо, що українським підприємствам є що запозичити у інших країн. Наприклад, в американських фінансистів можна перейняти гнучкий підхід до фінансового планування, який нині і формується в Україні. До процесу фінансового планування варто залучати працівників різних структурних підрозділів, впроваджувати системи інформаційно-аналітичного забезпечення фінансового планування.

8. Розрахувавши точку беззбитковості для ТОВ «Аврора-Авто», ми дійшли висновків, що дане підприємство є прибутковим, тому що рівень економічної безпеки є меншим за одиницю. Як засвідчують науковці, якщо значення даного показника є більшим за одиницю – підприємство є збитковим, якщо значення дорівнює одиниці – діяльність підприємства є беззбитковою та, при значенні точки беззбитковості менше одиниці – діяльність підприємства вважається прибутковою. Тому, підприємству ТОВ «Аврора-Авто», слід сконцентрувати свою увагу на максимізації прибутків та розширенні своєї господарської діяльності у майбутньому та зменшенню змінних витрат підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук Р.В. Методичні підходи до аналізу рентабельності та беззбитковості виробництва продукції й оптимізації її асортименту. *Економіка АПК*. 2007. № 5. С. 133–140.
2. Апанасчik Г., Шарма А. Фінансове планування: Усвідомлення цінності складання бюджету та прогнозування./ пер. з англ. Нестор О.Ю. Львів. 2017. С.42.
3. Бабич Д.В, Тюріна Д.М. Розроблення планування в системі Фінансового управління підприємством: *Електронний науково-практичний журнал «Інфраструктура ринку»*, Одеса. 2019. Вип. 34. С. 74-77.
4. Білоусова О.С. Фінансове планування підприємств в управлінні процесами збалансування фінансів реального сектора. *Маркетинг і менеджмент інновацій*, 2011, №3, С. 45-54.
5. Благун І.Г., Сорока Р.С., Єлейко І.В. Фінанси: Навчальний посібник. Львів: Магнолія, 2007. 135 с.
6. Ботвіна Н.О. Планування та управління фінансами на підприємствах автомобільної промисловості. *Науковий журнал Тернопільського національного економічного університету*. 2017. Вип.58. С. 101-106.
7. Василик О. Д. Теорія фінансів. К.: ЦНЛ, 2006. 480 с.
8. Воробйов, Ю. М. Роль фінансових ресурсів суб'єктів підприємництва. *Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції*. 2011. № 3. С. 17–21.
9. Господарський кодекс України від 16.01.2003 №436-IV (Редакція станом на 06.11.17). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>. (дата звернення 6.10.2019)
10. Демчук Л.С. Вдосконалення фінансового планування у діяльності підприємств малого та середнього бізнесу: конференція першого туру всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт на факультетах обліку та фінансів і економіки та менеджменту. Житомир: ЖНАЕУ, 2019. С. 97-98.

11. Демчук Л.С. Планування ведення власного бізнесу: Фінансовий аспект: студентській науково-практична конференція «Фінансове забезпечення економіки» Житомир: ЖНАЕУ, 2018. С. 33-36.

12. Демчук Л.С. Фінансове планування у діяльності підприємств малого та середнього бізнесу: Тези Всеукраїнської науково-практичної on-line конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченої Дню науки. Житомир : ЖДТУ, 2019. С. 950-951.

13. Едгар М.С., Брігхем Е.Ф. Фінансовий менеджмент: Теорія і практика/ пер. з англ. Нестор О.Ю. – Львів, 2017. 1152 с.

14. Єрмоленко О.А. Фінансове планування в умовах невизначеності. : *Збірник науково-практичних статей.* – Харків: УДУЗТ, 2015. С. 230-232.

15. Жигір А.А. Оптимізація фінансового планування природоохоронних заходів : *збірник наукових праць ТНЕУ, Тернопіль.* 2017. С.65-69

16. Керівництво по бюджетуванню: URL: <http://www.cis2000.ru/cisBudgetingTwo/handl> (Дата звернення: 01.12.2019).

17. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент: Зміст та задачі фінансового планування. Житомир : ЖІТІ, 2018. 440 с.

18. Кірсанова Т.О. Проблеми та перспективи фінансового планування на підприємстві : *Вісник СумДУ.* №4. 2011. С. 48-57.

19. Кропівцова В.І. Взаємозв'язок фінансового аналізу, планування та контролю на підприємстві : *Збірник наукових праць «Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг».* Харків: ХДУХТ, 2017. С. 401-408.

20. Мазнев Г.Є. Планування фінансового забезпечення інноваційних технологій в умовах різного фінансового стану підприємств: *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка.* Харків: ХНТУСГ, 2015. С. 60-73.

21. МакКірнан П., Морріс С., Стратегічне планування та фінансові результати у Великобританії: Чи формальність має значення. Британський журнал менеджменту./ пер. з англ. Нестор О.Ю. Львів, 2017 С.31-34.

22. Малий та середній бізнес в Україні дає 55 % ВВП – Кабмін. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/10596576-maliy-ta-seredniy-biznes-v-ukrajini-daye-55-vvp-kabmin.html> (дата звернення: 17.11.2019).
23. Мойсеєнко І.Є. Фінансове планування підприємств. *Фінанси України*. 2018. № 9. С. 68-73.
24. Нелеп В.М. Планування на аграрному підприємстві. К.: КНЕУ, 2017. 495 с.
25. Непочатенко О.О. Фінанси підприємств : Центр учбової літератури, 2013. 504 с.
26. Остріщенко Ю.В. Досвід застосування стратегічного бюджетного планування в країнах з ринковою економікою. Наукові праці НДФІ. 2011. Вип. 1. С. 44–52.
27. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 13.05.2016 2275-VIII (Редакція станом на 11.06.2017). URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T182275.html. (Дата звернення 10.09.2019).
28. Рудика В.І. Формування системи фінансового планування і прогнозування на підприємстві : *Електронний науково-практичний журнал «Інфраструктура ринку»*, Одеса. 2019. Вип. 34. С. 307-316.
29. Савкіна Р.В. Сутність і основні принципи фінансового планування: Планування на підприємстві. 2013. 322 с.
30. Статистичний збірник «Україна у цифрах 2018». URL: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/2019/zb/07/Ukr_cifra_2018_u.pdf (дата звернення 20.11.2019).
31. Статюха Г. О. Вступ до планування оптимального експерименту : *навч. посіб.* – К. : НТУУ«КПІ», 2011. – 124 с.
32. Степура В.В. Світовий досвід фінансового планування. Часопис економічних реформ. 2012. №1(5). С. 41–44.
33. Суторміна В.М. Фінанси зарубіжних корпорацій: Підручник. К.: КНЕУ. 2014. 566 с.

34. Тарасюк Г.М., Шваб Л.І. Планування діяльності підприємства: навчальний посібник. Київ: "Каравела", 2013. 432 с.
35. Телишевська Л. І., Андрущенко Н. П., Сергеев С. С. Фінансове планування як передумова фінансової стабільності підприємства. Механізм регулювання економіки: *міжнар. наук. журнал.* – Суми, 2018. С. 71-79
36. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: *навч. посіб.*: КНЕУ, 2013. С. 547.
37. Хромушина Л.А. Особливості фінансового планування діяльності підприємств малого бізнесу: *Глобальні та національні проблеми економіки, МНУ ім. Сухомлинського.* №23. 2018. С 574-578.
38. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз : підручник, Київ: Центр учбової літератури, 2008. 565 с.
39. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 №435-IV (Редакція станом на 06.11.17. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T030435.html)
40. Черкас Т.С., Долженко І.І. Податкове планування як складова системи фінансового управління підприємства : *Науковий журнал «Молодий вчений».* 2019. Вип. 73. С. 491-495.
41. Щербань О.Д. Види та методи фінансового планування на підприємстві. *Науковий журнал «Молодий вчений»* К.: КНЕУ, 2017. С. 530-534.